

ULUSLARARASI İŞLETMELERİN TÜRKİYE'YE YATIRIMLARI VE BELİRLEYİCİ ETMENLER

Dr.Aytaç Gökmen

Çankaya Üniversitesi

İİBF, Uluslararası Ticaret Bölümü

Eskişehir Yolu, 29.km., Yukarı Yurtçu, Ankara

İletişim: 312 – 233 12 15; agokmen@cankaya.edu.tr

- Özet -

Küreselleşmenin getirdiği, ülkeler ve işletmeler için önemli gelişmelerden biri, artık dünyanın dört bir yanında yatırım yapabilmenin olanaklı olmasıdır. Ancak, yatırım yapmak için ön koşul, talebi olan mal ve hizmetler sunmak ve bunları üretecek kaynaklara sahip olmaktır. Ülkelerin sahip oldukları kaynaklar ve diğer olanaklar ise uluslararası işletmelerin farklı yerlerde yatırım yapmalarını sağlar. Türkiye, Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında, birçok ülkeye ve bölgeye komşu bir coğrafyada yer almaktadır. Bu durum ise yerli ve yabancı işletmeleri yatırım yapıp, yeni pazarlara yönelimlerini sağlayabilmektir. Durum daha çok yabancı işletmeler açısından dikkate alındığında ise amaçlanan riskin en az, getirin en fazla olduğu yerlerde yatırım yapılmasıdır. Bu çalışmanın amacı ise, güvenilir yerli ve yabancı kaynaklara dayanarak, Türkiye'nin uluslararası işletmeler açısından sunduğu yatırım olanaklarını ve belirleyici etmenleri değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İşletmeler, Türkiye, Yatırım, Olanak.

Alan Tanımı: İşletmecilik / Uluslararası İşletmecilik

Investments of International Businesses in Turkey and Determining Factors

-Abstract-

One of the major advantages of globalization is the possibility of making investment in every possible place of the earth. However, the prerequisite of making an investment is to have merchandise that is demanded and inputs to manufacture it. The facilities presented by countries facilitate the international investments of enterprises. The Republic of Turkey is situated at the threshold of Europe and Asia where many borders converge. The location of Turkey is tempting to international businesses to make investment and trade internationally

too. When the issue is considered with respect to foreign enterprises, they prefer to invest in where the profit is highest and risk is the lowest. Thus, the aim of this study is to review the investment potential of Turkey resting on sound national and international publications.

Key words: International Businesses, Turkey, Investment, Facility.

JEL Classification: F20, F21, M16,

1. Uluslararası İşletmecilik Kuramı, Yatırım ve Önemi

Uluslararası işletmecilik uygulamaları, uluslararası sınırları aşan ekonomik ve ticari uygulamaları ifade eder. Uluslararası işletmecilik uğraşları, mal, hizmet, sermaye, fikir ve insan kaynağının olabildiğince az sınırlamaya uğrayarak dolaşımını içerir. Bu faaliyetler ülkeleri ve bölgeleri ekonomik, finansal, kültürel, toplumsal ve siyasi açıdan etkiler (Yüksel, 1999: 16-17). Uluslararası işletmeler faaliyetlerini yerine getirirken birçok öğeyi dikkate almalıdırlar. Bunlar, rekabet, dağıtım, ekonomi, siyaset, toplum, kültür, ticaret, yasalar, insan gücü, girdi ve benzeri pek çok olanak ve risktir (Çavuşgil ve diğerleri, 2012:17; Mutlu, 1999: 76-77).

Uluslararası işletmecilik uğraşlarının genişlemesi, önem kazanması ve dünya çapında piyasaların bileşmeye başlaması küreselleşme ile örtüşür. Uluslararası işletmelerin uğraşlarını arttırmaları ile dünya çapında piyasaların iktisadi anlamda birleşmesi ve ülkelerin ve kuruluşların birbirlerine artan biçimde bağlı hale gelmeleri, mal ve hizmet üretimin küresel ölçekte yapılabilir hale getirmiştir. Bu gelişmelere ek olarak, uluslararası işletmecilik uğraşları, güncel bilginin, deneyim, teknik veri, teknoloji ve modern yönetsel uygulamaların küresel anlamda yayılmasını sağlar hale gelmiştir (Çavuşgil ve diğerleri, 2012: 40-41; Griffin, Pustay, 1999: 13-14).

Uluslararası İşletmecilik uğraşlarını iki temel sınıflamada değerlendirmek olanaklıdır: Uluslararası ticaret ve uluslararası yatırım. Uluslararası ticaret bir işletmenin uğraşlarının ihracat ve/veya ithalata dayanması sonucu oluşur. Uluslararası yatırım ise bir işletmenin kendi ülkesi dışında fiili varlık göstermek amacı ile ev sahibi ülkeye kaynak aktarımlarını içerir. Uluslararası yatırım, tedrici olarak işleyebilecek bir süreçtir. Yerel bir işletmenin hisselerine yapılacak portföy yatırımından, lisanslama ve franchising, iş ortaklıkları, anahtar teslim projeler ve sıfırdan işletme kurulmasına kadar bir dizge halinde incelenebilir (Ball, McCulloch, 1990: 17-18; Harrison ve diğerleri, 2000: 5-6).

Yerel işletmecilik uğraşları, amaç, hedef, ilgi alanı bakımından her ne kadar uluslararası işletmecilik uğraşları ile benzer yönler taşısa da, uluslararası işletmecilik uğraşları için yapıldığı çevrenin önemli ölçüde farklılık göstermesi,

ekonomik, finansal, kültürel ve siyasi açıdan farklı riskler taşıması ve ürünler standart ya da uyarlanarak pazarlanabilmesi açısından önemli farklılıklar gösterir (Harrison ve diğerleri, 2000:6).

Uluslararası işletmecilik uğraşları, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası küresel iş ortamının normalleşmeye başlaması ile yaygınlığını arttırmaya başlamıştır. İşletmelerin uluslararası uğraşlarının artması sonucu, uluslararası faaliyet gösteren işletmeler ve çok uluslu işletmeler (ÇUIŞ) farkı ortaya çıkmıştır. Bu anlamda belirtilmesi fark ise, uluslararası işletmeler, milli sınırlar ötesinde en azından ihracat ve ithalat uğraşları ile küresel iş hacmine katkıda bulunan firmalar iken, ÇUIŞler dünyanın birçok yerinde, bağlı işletmeler ve filyalleri ile ticaret ve yatırım olanaklarını değerlendiren, önemli ölçüde insan, yönetsel, teknik, finansal, bilgi kaynağına, teknolojiye sahip işletmeler olmalarıdır. BP, Mobil, Shell, Apple, Samsung, Citibank, HSBC, GM, Ford ÇUIŞlere önemli örnekler oluştururlar. ÇUIŞlerin bu kadar yaygınlaşmasını sağlayan husus ise, bilgi, iletişim ve taşımacılıkta yaşanan önemli gelişmelerdir (Çavuşgil ve diğerleri, 2012: 100–101; Johnson, Turner, 2006: 337; Wild, ve diğerleri, 2003: 12-21; Cullen, Parboteeah, 2010: 36-52).

Günümüz itibarı ile, küreselleşmenin yol açtığı ekonomilerin birbirine bağılılığı ve dünya çapında ülkelerin bütünleşmeye başlaması, dünyanın bir noktasında ortaya çıkan gelişmelerin doğrudan başka bir köşesini etkiler hale gelmesini sağlamıştır. İhtiyaçlar, üretim faktörleri, piyasalar ve çıkarlar da bu süreçle birlikte küreselleşmeye başlamıştır. Konu uluslararası işletmeler ve ÇUIŞler açısından değerlendirildiğinde ise ihtiyaçların dünya çapında yaygınlaşması, üretim faktörlerinin küreselleşmesi ve çeşitli ülkelerde ucuzlaması ve de azalan ticaret ve ticaret dışı sınırlamalar yatırımlarında bir ülkeden diğer ülkeye daha kolay ve hızlı aktarılmasını sağlar olmuştur. Bununla birlikte, işletmeleri diğer ülkelerde yatırım ve ticaret yapmaya iten nedenler ise iç piyasada talebin azalması, rekabetin artması, ev sahibi ülkede yeni yatırım olanakları ve yüksek talep olması, düşük vergi oranları ve hükümetlerin yabancı yatırım ve sermayeyi destekler nitelikte kullandıkları inisiyatifler sayılabilir. Bununla birlikte, bir ülke ya da bölgede sadece yüksek talep veya kârlı yatırım olanakları olması, yatırımların bu coğrafyalara yönelmesi için yeterli değildir. Yatırım yapılan ülkenin en azından belirli ölçüde, insan kaynağı, finansal piyasalar, politik ve yasal istikrar, makroekonomik dengeler, teknoloji, altyapı ve üstyapı yatırımları açısından da elverişli olması gerekir. Bir bölgeye ya da ülkeye, yabancı sermaye yatırımı girmesi sonucunda beklenen olası olum gelişmeler ise sermaye artışı, teknoloji ve teknik bilgi aktarımı, döviz hacminin artması, üretim ve dış ticaret olanaklarının iyileşmesidir. Bu sayılan etmelerin olumlu biçimde bir seyir izlemesi ise ülkenin küresel ekonomiye daha rahat uyum sağlamasını, üretim hacminin, dış ticaret

işlemleri, milli gelir ve kişi başına milli gelirin artmasına olanak sağlayanabilir (Johnson, Turmer,2006: 337; Çavuşgil ve diğerleri, 2012: 52–55; Wild ve diğerleri, 2003: 12–21).

2. 1980–2000 Arası Dönem Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu andan itibaren sermaye ihtiyacı ile yüzleşmiştir. Ancak, bu durum seneler geçtikçe devam etmiş ve çoğu ağır sanayi yatırımları devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. 1950–1980 arası dönemde uygulanan ekonomik politikalar ülkeyi yurt dışına açmaya yetmemiş, yeterli ve istenilen nitelikte yabancı sermaye çekilememiştir. Konu Doğrudan Yabancı Sermaye (DYS) yatırımlarım açısından değerlendirildiğinde ise uluslararası işletmeler uygulanan ithal ikameci ekonomi siyasetini delmek adına doğrudan yabancı yatırım yapmak zorunda kalmışlardır. İthal ikameci ekonomik uygulamalar, her ne kadar gelişmekte olan Türk sanayini rekabetten korumaya yönelik olsa da, yerel bazda yapılan üretim hiçbir anlamda kaliteli olmamış ve kaliteli olmayan üretim ile dış ticaret hacmi de arttıramamıştır. Hem yerel bazda kaliteli üretimin olmaması, hem de yabancı işletmelerden sermaye, teknoloji, bilgi ve deneyim aktarılamaması ise ekonomik gelişimi olumsuz etkilemiştir (Ay, 2005: 532–533; Şahinöz, 2001:329–330).

1980 ile başlayan dönemin en önemli özelliği ise Türk ekonomisini gerçek anlamda liberal ekonomik politikalar ile idare etme çalışmalarının başlamasıdır. İthal ikameci ekonomi siyaseti bir kenara bırakılarak, dışa açık, ülke ekonomisini dünya ile yakınlaştıran, ihracata ve yabancı sermayenin teşvik edilmesine yönelik ekonomik uygulamalar hız kazanmıştır. Bunun için, ilk olarak, dış ticaret ve döviz değişim işlemlerinin serbestleşmesi önündeki engeller kaldırılmış ve daha çok yabancı yatırım çekebilmek için gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu uygulamaların ilk adımı 25 Ocak 1980 tarihinde Başbakanlığa bağlı olarak çalışacak bir Yabancı Sermaye Dairesi'nin kurulması olmuştur. Bu daire daha sonra Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na, 1991 yılında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına Bağlanmış, günümüzde ise DYS işlemleri Ekonomi Bakanlığı nezdinde sürdürülmektedir (Yavan, 2006:37; Yavan,Kar, 2003; Batmaz, Tekeli, 2009:125-126; Arslan, 2008:427). 1980 sonrası dönemde Türkiye'ye yabancı sermaye girişini kolaylaştırmak ve rattırmak için Yabancı Sermaye Teşvik Kanunu çıkartıldı. Bu kanuna göre (Erten, 2005:55; Şahinöz, 2001:332–333):

- Her türlü yabancı sermaye yatırımı Türk ekonomisi ve reel sektörüne katkı sağlayıp, geliştirmek ve tekele neden olmamak koşulu ile yerli yatırımcılara açık sahalarda uğraşılarda bulunabilir,
- Yabancı yatırımcılar aynı alandaki yerli yatırımcılar ile aynı haklara sahip olacaklardır,
- Yabancı sermayeli yatırımcının ortaklık payı sınırlandırması yoktur,
- Yabancı personel istihdamı serbest bırakılmıştır,
- Yabancı sermayedarın tasfiyeye girmesi veya hisselerini devretmesi ya da getirinin net gelirinin yurt dışına nakli serbest bırakılmıştır,
- Lisans, teknik beceri ve yardım ve de yatırım anlaşmalarının onay zorunluluğu kaldırılmış ve tescil yeterli kabul edilmiştir,
- Yurt dışından sağlanan kredinin onay mecburiyeti kaldırılmıştır,
- İşletmelerde sermaye artışı, yabancı ortağın ortaklık payı değişmediği müddetçe serbest bırakılmıştır,
- Yabancı yatırımcıların getirdikleri dövizli Türk Lirası'na çevirmeden döviz tevdiat hesabında tutulmasının önü açılmıştır,
- Yabancı yatırımcıların, yatırım başvurularına öncelik verilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu gelişmeler ışığında yeni yabancı sermaye teşvik siyaseti oluşturulmuş ve Tablo 1'de görüldüğü üzere 1980 sonrası dönemde, 1981 yılında DYS girişinde hızlı bir artış olmuştur. 1981 sonrası dönemde ise hem izin verilen, hem de fiilen giren yabancı sermaye artmıştır. Ancak artış istikrarlı değil, inişli-çıkışlı olmuştur. Tablo 1 incelendiğinde anlaşılacağı üzere, 1980–2001 döneminde Türkiye'ye girişine izin verilen DYS miktarı 31,350 milyon \$, fiilen giren miktar ise 14,937 milyon \$'dır. Yani fiilen giren miktar taahhüt edilen miktarın %48'i olarak gerçekleşmiştir. Oluşan %52'lik fire ise yabancı sermaye siyasetinin yeterince başarılı olmadığını göstergesidir. Ekonomi, her ne kadar, liberalleşip, dışa açılrsa da, bu oranda bir fark, yabancı yatırımcıların Türkiye'de gerekli yatırım olanaklarını ya da ortamını bulamadıklarını işaret eder. Diğer bir etken ise, öngörülen DYS yatırımlarının cari yıl tamamlanamaması sonucu bir sonraki yıla sarkmasıdır (Yavan, 2006: 37; Yavan, Kara, 2003; Ay, 2007: 537–539).

1980–2000 arası dönemde izin verilen ve fiilen yapılan yabancı sermaye yatırım miktarları dikkate alındığı zaman, Türkiye'nin yabancı sermaye çekmekte başarılı olduğunu söylemek zordur. Uluslararası işletmeler bir piyasaya yatırım yapacakları zaman istikrar ve talep hacmini dikkate alırlar. Ancak, adı geçen dönemde, Türkiye'de bir türlü düşürülemeyen enflasyon haddi ve temel ekonomik sorunlar, yabancı yatırımcının aradığı istikrar ortamına olanak vermemiştir. Buna

ek olarak, kişi başına milli gelirin az oluşu, işsizlik, yüksek dış ticaret ve kamu açıkları, önemli miktarda iç ve dış borçlanma ve de bunlarla beraber 1994, 1999 ve 2000’de başlayan iktisadi bunalımlar ekonomik büyümeye darbe indirmiş ve

Tablo 1. 1980 – 2001 Arası DYS Yatırımları

Yıllar	İzin Verilen DYS (milyon \$)	Filli giren DYS (milyon \$)	Gerçekleşme Oranı (%)
1980	97.0	35	36
1981	337.5	141	42
1982	167.0	103	62
1983	102.7	87	85
1984	271.3	113	42
1985	234.4	99	42
1986	364.0	125	34
1987	655.0	115	18
1988	820.5	354	43
1989	1,511.9	663	44
1990	1,861.2	684	37
1991	1,967.2	907	46
1992	1,819.9	911	50
1993	2,063.3	746	36
1994	1,477.6	636	43
1995	2,938.3	934	32
1996	3,836.9	914	24
1997	1,678.2	852	51
1998	1,647.4	953	58
1999	1,700.5	813	48
2000	3,060.1	1,707	56
2001	2,738.5	3,266	119
Toplam	31,350.4	14,936	48

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr; www.tcmb.gov.tr

yabancı yatırımcıların iç piyasadan uzak kalmalarına neden olmuştur. Faizlerin çok yüksek olması ise, yerli ve yabancı yatırımcıların sabit yatırım yapmaktansa, getirisi garanti olan faize yatırım yapmalarına neden olmuştur. Aşırı değerli kur politikası ise, üretim faktörleri ithal edip, yurt içinde üreten, daha sonra ihraç eden ve yabancı üretim faktörlerine bağlı bir dış ticaret politikasının oluşmasına neden olmuştur (Şahinöz, 2001: 338–339).

3. 2000’ler Sonrası Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye

Türkiye bakımından, yabancı sermaye yatırımlarının asıl önem kazandığı dönem 2000ler sonrası olmuştur. Bunun nedeni ise, ancak 2000ler sonrası Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yatırımlarının 1 milyar \$ seviyesini aşmaya başlamasıdır. 2000ler sonrası yabancı sermaye yatırımlarının önem kazanmasının nedeni ise, Türkiye'de özellikle 2001 finansal bunalımı ile sermaye ve kaynak ihtiyacının iyice ortaya çıkması ve yerli sermayenin yetmemesi üzerine, yabancı sermaye yatırımlarının giderek daha da ön plana çıkmasıdır.

Yabancı sermaye yatırımları bir tek finansal sermaye ihtiyacını karşılamak için gerekli değildir. Ayrıca, Türkiye'nin önemli derecede ihtiyacı olan güncel bilgi, teknoloji, deneyim, teknik yetenek ve yönetsel süreçlerin elde edilmesi açısından da yabancı sermaye çok büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, yabancı sermaye akışını arttırmak için her türlü olanak sağlanmaya çalışılmıştır (Arıkan, 2006.50).

Tablo 2. DYS girişi, 2000 – 2012 (milyon \$)

	Net DYS girişi	Giriş	Çıkış (-)	Gayrimenkul Satışı
2000	982	1,707	725	-----
2001	3,352	3,374	22	-----
2002	1,137	622	5	-----
2003	1,752	613	8	998
2004	2,837	1,041	100	1,343
2005	10,300	8,535	400	1,841
2006	20,185	17,639	657	2,922
2007	22,047	19,137	743	2,926
2008	18,269	14,733	35	2,937
2009	7,869	6,013	82	1,782
2010	8,900	7,185	10	1,725
2011	15,876	15,859	1,991	2,013
2012	12,387	9,968	633	1,786

Kaynak: TCMB, Ekonomi Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı web sayfaları.

Yabancı sermaye akışını kolaylaştırmak için 05.06.2006 tarih ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çıkarılmıştır. 4875¹ sayılı yasaya göre; 1) İzin süreci kaldırılmış ve yabancı sermayeli işletme kuruluşu, yerli işletmeler gibi öngörülmüştür; 2) Yerli ve yabancı yatırımcıların eşit haklara sahip oldukları

¹http://www.ekonomi.gov.tr/upload/28EFC6D5-D8D3-8566-45206E94445FCC1A/dogrudan_yabanci_yatirim_kanun.pdf

belirtilmiştir; 3) Kamulaştırma ve devletleştirme riskine karşı taahhüt verilmiştir; 4) Sağlanan kazançların yurt dışına çıkartılması önündeki her engel kaldırılmıştır; 5) Taşınmaz edinimi şerbetleşmiştir; 6) Uyuşmazlıkların çözümünde uluslararası tahkimin önü açılmıştır; 7) Yabancı personel istihdamı şerbetleştirilmiştir; 8) Nakit dışı sermayenin değer tespitinde Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanması kabul edilmiştir.

Türkiye’de DYS yatırımlarının artmaya başladığı dönem, 1950 sonrası ithal ikameci dönemdir. 1980 liberal ekonomiye geçiş ile bu konu ağırlık kazanmıştır. Ancak, önemli miktarda yabancı sermaye girişleri 2000ler sonrası oluşmuştur. ÇUIŞri bir ülkede yatırıma iten nedenler arasında yüksek talep, kaliteli ve ucuz iş gücü, ekonomik ve siyasi istikrar, girdi maliyeti, alt yapının müsait olması, gümrük duvarlarını aşmak, düşük vergi oranları ve hükümet teşvikleri sayılabilir (Johnson, Turner,2006: 337; Çavuşgil ve diğerleri, 2012). Fakat, durum Türkiye açısından değerlendirildiğinde ise, ÇUIŞlerin yatırım kararlarını bu etmenlerin etkilemediği söylenebilir. Özelleştirme İdaresi web sayfası incelendiği zaman², Türkiye’ye DYS yatırımlarının en çok girmeye başladığı 2004-2012 arası dönemin, aynı zamanda özelleştirmenin en çok yapıldığı zaman olduğu söylenebilir. 2004-2012 arası dönemde, Türkiye’nin en önemli ve kârlı kuruluşları, özelleştirme aracılığı ile ÇUIŞlere satılmıştır. Bunun bir etkisi, kârlı kuruluşların yabancıların eline geçmesi ile, bu kuruluşlardan sağlanan gelirin yurt dışına akmaya başlaması olmuş, diğer etkisi ise stratejik öneme sahip kuruluşların milli vasfını yitirmesi olmuştur.

4. Sonuç

Ülkelerin gelişmesi açısından, sahip olduğu kaynaklar ve bunları değerlendirme biçimi çok önemlidir. Bir ülke, insan, yer altı, mali kaynaklar, teknoloji, bilgi birikimi, coğrafi konum gibi üstün yönleri sahip olabilir. Bu üstün yönleri iyi değerlendirmesi sonucunda ise, diğer ülkelere kıyasla mukayeseli üstünlük sağlamak mümkündür.

Ancak, bir ülke, eğer yukarıda sayılan değerlere tümünden ya da kısmen sahip değilse açığını yabancı kaynaklar ve üretim faktörlerinin kullanılması yolu ile kapatabilecektir. Yabancı işletmelerin diğer bir ülkede yatırım yapmaya yönlendiren etmeler ise, olumlu siyasi, kültürel, ticari ve finansal ortamlardır. Eğer bir ülke, yatırım ve ticaret yapmak için gerekli ortamı sağlıyor, ÇUIŞler de bu piyasada kârlı getiriler sağlayabileceklerini ya da hedef ülkeyi iyi bir yatırım üssü, ucuz girdi kaynağı veya transit ticarete konu kabul ederlerse yatırım yapabilirler.

² www.oib.gov.tr _ Özelleştirme İdaresi Başkanlığı web sayfası.

Türkiye 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Sermaye Kanunu ile yabancı yatırımlara her türlü olumlu koşulu sağlamasına rağmen, Türkiye'ye yatırım yapan yabancı kuruluşlar, üretim, istihdam ve ticareti arttırmak, teknoloji, bilgi, deneyim, teknik üstünlükler ya da yönetsel süreçler getirerek yatırım yapmak yerine, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın web sayfasındaki verilerden anlaşılacağı üzere birleşme ve daha çok devralmalar ile yatırım yapmışlardır. Yatırımlar birleşme ve devralma aracılığı ile yapılan özelleştirme olunca da, Türkiye'de DYS yatırımlarını teşvik eden yegâne etmen milli varlıkların her koşul altında yabancılara satılması olmuştur. Yapılan birleşme ve devralma işlemleri ise daha çok mevcudu devam ettirmeye yönelik olduğu için, bu yatırımlardan teknoloji, bilgi ve deneyim aktarım, yerel gelişimi sağlamak en azından kısa vadede mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, yapılması gereken, Türkiye'de yabancı yatırım yapılmasını teşvik eden belirleyici etkenlerin birleşmeler ve devralmalar yerine, uygun ekonomik, finansal, ticari ve siyasi ortam sağlanarak, sayılan bu koşulların teşvik ettiği yabancı yatırımların yapılmasını sağlamaktır.

5. Kaynakça

- Arıkan, D. *Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları*. Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2006.
- Arslan, G.E. *Çeşitli Yönleriyle Cumhuriyetin 85. Yılında Türkiye Ekonomisi*. Gazi Üniversitesi Hasan Ali Yücel Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara, 2008.
- Ay, A. *Türkiye Ekonomisi, Makroekonomik Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Çizgi Kitabevi, 2007.
- Ball, D; McCulloch, W. *International Business, Introduction and Essentials*. Irwin, Boston, 1990.
- Batmaz, N.; Tekeli, S. *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri-Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Türkiye Örneği*. Ekin Basım Yayım ve Dağıtım, Denizli, 2009.
- Cullen, J., Parboteeah, P. *International Business Strategy and the Multinational Company*. Taylor & Francis, New York, 2010.
- Çavuşgil, T.; Knight, G.; Reisenberger, J. *International Business, The New Realities*. Pearson, New Jersey, 2012.
- Erten, R. *Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununun Türk Yabancılar Hukuk Sistemi İçindeki Yeri ve Rolü*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2005.
- Grifficn, R.; Pustay, M. *International Business, A Managrial Perspective*. Addison-Wesley Publishing Company, Massachusetts, 1999.

- Harrison, A.; Dalkıran, E.; Elsey, E. *International Business, Global Competition from a European Perspective*. Oxford University Pres, New York, 2000.
- Johnson, D.; Turner, C. *International Business, Themes and issues in the modern global economy*. Routledge, New York, 2006.
- Mutlu, E.C. *Uluslararası İşletmecilik*. Beta Yayım Dağıtım, İstanbul, 1999.
- Şahinöz, A. *Türkiye Ekonomisi, Sektörel Analiz*. İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Yavan, N. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımların Lokasyon Seçimi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.
- Yavan, N.; Kara, H. 2003. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Bölgesel Dağılışı. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1): 19–42.
- Yüksel, Ö. *Uluslararası İşletme Yönetimi ve Türkiye Uygulamaları*. Gazi Kitabevi, Ankara, 1999.
- Wild, J., Wild, Kenneth., Han, J. *International Business*. Prentice Hall, New Jersey, 2003.
- www.ekonomi.gov.tr _ T.C., Ekonomi Bakanlığı veri tabanı (site Şubat 2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).
- www.tcmb.gov.tr _ T.C., Merkez Bankası veri tabanı (site Şubat 2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).
- www.hazine.gov.tr _ TC., Hazine Müsteşarlığı veri tabanı (site Şubat 2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).